

Oponentský posudek na disertační práci Magdaleny Potměšilové

Disertační práce Magdaleny Potměšilové s názvem „Feminismus a emancipace na prahu 20.století – Anna Řeháková, Vlasta Pittnerová, dvě případové studie“ (107 stran textu, bibliografie, personální bibliografie A. Řehákové a V. Pittnerové, obrazová příloha), věnovaná životu a působení dvou českých spisovatelek, učitelky a publicistky, vychází z archivních materiálů, pozůstalostí a dobového ženského tisku, ale i z literárních prací obou protagonistek ve zmíněném období.

Disertační práce, tvořená dvěma monografickými studii, je rozvržena do čtyř základních kapitol, jimž předchází stručný úvod (str. 6-7) a jejichž přínos shrnuje závěrečná kapitola práce (str.104-107). Autorka úvodem formuluje cíle své práce – studium života a činnosti dvou vzdělaných a samostatných žen, jimž jejich povolání poskytlo existenční zajištění, a tím možnosti intelektuálních aktivit i možnosti cestování, představuje výchozí materiál, jehož prostřednictvím chce dospět k vystižení rolí měšťanské ženy v dobovém sociokulturním kontextu (str. 6-7). Úvodní pasáž disertační práce je tedy věnována přehledu použitých pramenů a literatury, z nichž autorka čerpala (str. 8-16), zatímco další kapitola s názvem „Charakteristika doby“ (str. 17-25) obsahuje přehledný nástin vývoje českého ženského hnutí na přelomu 19. a 20.století.

Po této úvodní pasáži následuje první část práce – studie o učitelce Anně Řehákové (1850-1937), členěná do 13 subkapitol: od životopisu a názorů této zajímavé ženy přes její dlouholeté učitelské působení, spolkovou činnost (mj. členka Amerického klubu dam od 15 let) a turistické zájmy až po přehled publikační činnosti, již je věnována pozornost zejména s ohledem na etnografické zájmy Anny Řehákové, ale také s ohledem na obraz ženy v jejích povídkách a na vztah k takzvané ženské otázce (str. 26-66); což autorka dokládá charakteristikou některých prací Anny Řehákové, které považuje za typické pro její tvorbu – např. cestopisných prací ze Slovinska.

Druhou část disertační práce tvoří obdobná materiálová studie o publicistce Vlastě Pittnerové (1858-1926), rozdělená do 16 subkapitol (str. 67-103); autorka postupuje osvědčeným způsobem od životopisu, společenských aktivit – kde je zdůrazněna účast na Národopisné výstavě či činnost v Americkém klubu dam – přes spisovatelskou a překladatelskou práci, která je opět charakterizována na příkladu některých povídek Vlasty Pittnerové. Autorka upozorňuje na typické motivy, týkající se postavení ženy ve společnosti, v nichž se objevuje ohlas konvenčních dobových témat ženské emancipace i stopy osobních zkušeností spisovatelky – nevlastní matka, osamělá žena či svobodná matka. Ve tvorbě Vlasty Pittnerové se projevuje i vliv její účasti na přípravách a průběhu Národopisné výstavy, kde vystupovala mj. jako hospodyně na horáckém statku – součásti výstavní dědiny. Díky tomuto zapojení získala spisovatelka nejen společenské ocenění či diplomy, ale také motivaci k další literární tvorbě: s touto motivací souvisela její spolková činnost, členství v Americkém klubu dam i aktivní podíl na tvorbě programu jeho dýchánek, pro které psala výstupy či kuplety, i další činnost pro Uměleckou besedu atd. – přičemž významnou část jejích publikačních aktivit (včetně hry „Panstvo ze zámku“) představovaly také příspěvky pro americký krajanský tisk. Problémy soudobé společnosti, které zachycuje ve svých pracích, zahrnují i lidové prostředí, pro jehož obraz se stal charakteristický klasický cyklus výroční a rodinné obřadnosti či tradičních ceremoniálů; také díky tomu se Vlasta Pittnerová stala jednou z nejčtenějších českých spisovatelek na začátku 20.století.

Disertační práce Magdaleny Potměšilové je materiálově fundovaným příspěvkem k dějinám českého feminismu a ženské emancipace na přelomu 19. a 20.století, jímž ovšem celá problematika ženského hnutí této doby nemohla být vyčerpána. Nicméně obě monografické studie, spojené v této práci, představují solidní pokus o první samostatné odborné zvládnutí zajímavého tématu, který přes některé dílčí výhrady – například metodika zpracování některých částí jejího výkladu či stylistická úroveň některých pasáží – lze nepochybně hodnotit kladně. Disertační práci tedy hodnotím jako velmi dobrou a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 9.května 2011.

Doc. Ludmila Sochorová